

Detta kapitel är ett utdrag ur

KULTURHISTORISKT VÄRDEFULL BEBYGGELSE I GÖTEBORG

ETT PROGRAM FÖR BEVARANDE

DEL II

Redaktör

Gudrun Lönnroth, Stadsmuseet

Projektgrupp

Hans Ander, Stadsbyggnadskontoret
Maria Lundgren, Stadsbyggnadskontoret
Gudrun Lönnroth, Stadsmuseet

Kartor

Lillemor Bankel, Stadsbyggnadskontoret

Foto före 1965

Stadsmuseets arkiv

Foto 1965–98

Arkivfoto, Staffan Westergren, Stadsmuseet
Övrigt, Gudrun Lönnroth, Stadsmuseet

Flygfoto

Stadsbebyggelse, Gösta Rydvall, Stadsbyggnadskontoret
Landsbygd, Lars Nord, Stadsmuseet

Utskrifter

Kristina Carlefred, Stadsbyggnadskontoret

Grafisk form och produktion Joe Brig Art AB, Göteborg
Textoriginalen är satta med Caslon 540 och ITC Garamond.

LUNDEN 45

STADSDELENS HISTORIA

Före 1875

Det område som nu är stadsdelen Lunden har i huvudsak tillhört egendomen Lunden, en av de större gårdarna i Örgryte socken. (Se stadsdelen Bö.) I västra delen anlades en kolerakyrkogård 1834 och 1867 tillkom Tåns kyrkogård vid Danska Vägen.

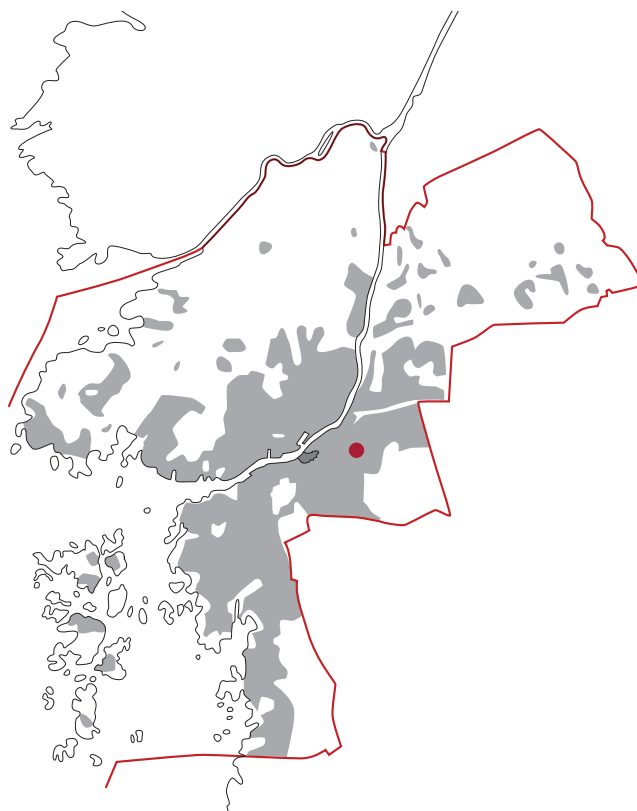
1875-1920

1875 inköpte handlanden L Strömsten egendomen Lunden. Gårdsanläggningen övertogs av Örgryte församling och den blev nu prästgård. Norra delen lät Strömsten dela upp i små tomter som bebyggdes med bostadshus av trä och området fick namnet "Tjörbostaden".

1901 bildades Lundens municipalsamhälle och för den relativt stora befolkningen byggdes en skola 1914. Intill låg Örgryte nya kyrkogård samt Örgrytes "ålderdomshem" som tillkom 1889 efter en donation av J J Dickson på Överås.

1920-70

Efter 1922 när området införlivats med Göteborg byggdes landshövdingehuset på båda sidor av Danska Vägen och under 1940-talet uppfördes bostadshus av sten på höjderna

både i väster vid Valåsgatan och i öster längs Ulfsparrégatan. Ett vattentorn tillkom 1930 och skolan utvidgades 1946.

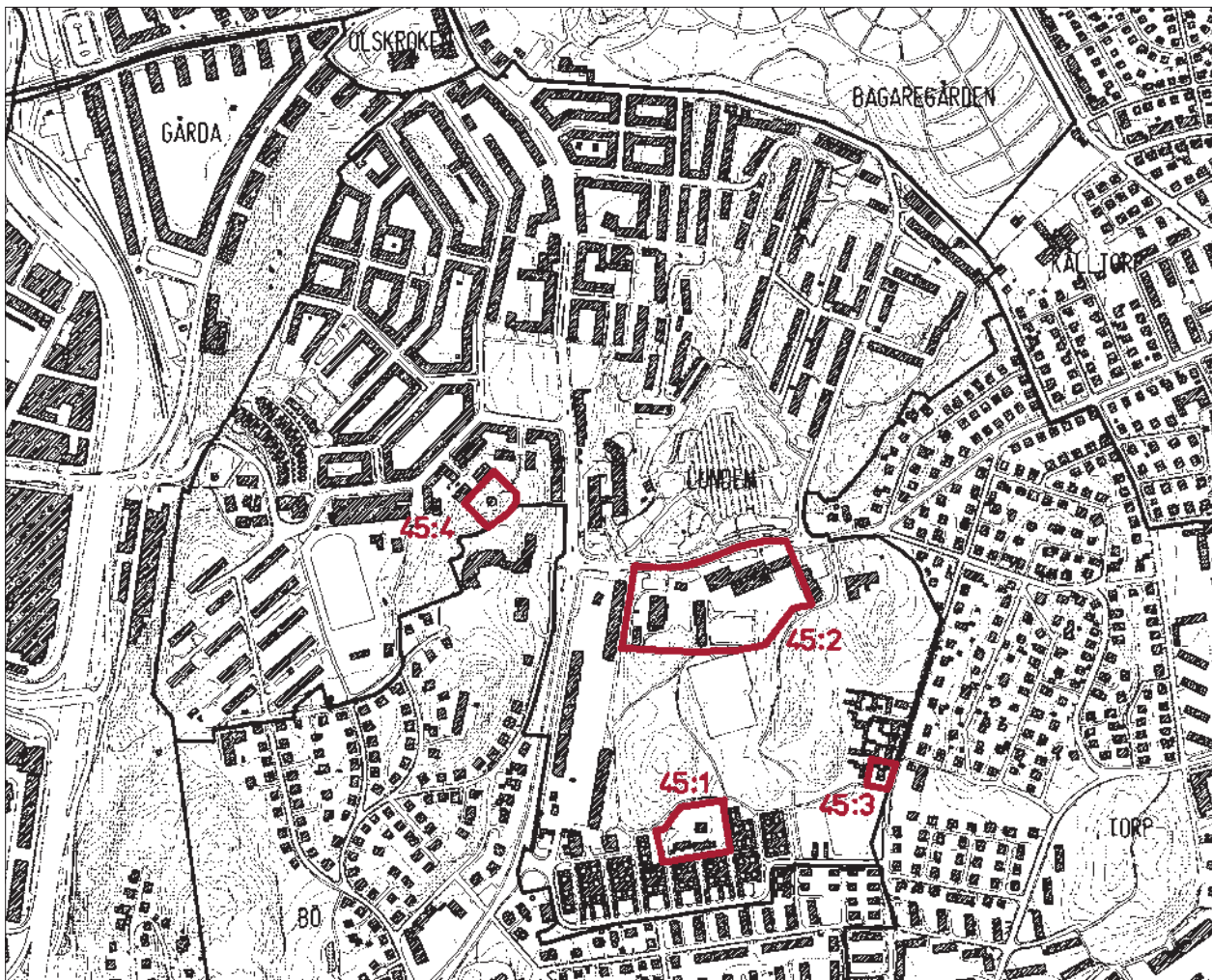
I slutet av 1940-talet upphörde jordbruket på egendomen Lunden. Ekonomibyggnaderna revs och delar av marken avsattes som park. 1949–53 uppfördes en liten grupp experimenthus vid Skillnadsgatan öster om parken. "Prästgårdsängen" som avgränsar parken i söder och väster bebyggdes med atriumhus och tre stora skivhus åren 1967–68.

Förändrat - bevarat

Redan under 1950-talet påbörjades en förnyelse av stadsdelens bebyggelse. Bl a ersattes "Tjörbostadens" friliggande små trähus med nya bostadshus och vid S:t Pauligatan där kolerakyrkogården tidigare låg byggdes en

Gamla Lundensskolan 1922. Fasad mot väster.

grupp terrasshus 1978. De bevarade äldre bostadshusen är i stor utsträckning ombyggda.

Värdefull bebyggelse finns främst i anslutning till "parkområdet" som tidigare var platsen för egendomen Lunden.

F D PRÄSTGÅRDEN, 45:1

LUNDENSKOLAN, 45:2

SKILLNADSGATAN 27, 45:3

LUNDENS VATTENTORN, 45:4

F d prästgården

Lunden 45:1

F d prästgården (kv70:1) ligger i anslutning till ett parkområde som har tillhört egendomen Lunden. Omkring 1600 var detta ett säteri och Lunden har även senare kallats herrgård. I början av 1800-talet var gården bebyggd med ett stort bostadshus och flera ekonomibyggnader.

På 1880-talet blev en del av egendomen prästgård för Örgryte församling och ett nytt bostadshus för kyrkoherden uppfördes. Bostadshuset byggdes om och moderniserades 1929 efter ritningar av E R Håkansson.

I slutet av 1940-talet fick staden köpa marken med förbehållet att områdets "natursköna" delar skulle bevaras. Gårdens ekonomibyggnader revs sedan men bostadshuset från 1880-talet har bevarats. Det används nu som barnstuga och på tomtens södra del har en kompletterande byggnad uppförts.

F d prästgården är av trä i en våning med inredd takvåning och hög källare. Sydsidan har en frontespis och glasad veranda. Fasaden är klädd med locklistpanel och har en sparsam dekor. Huset omges av trädgård.

F d prästgården med anslutande park har ett stort lokalhistoriskt värde.

Program – skydd

Bevaringsprogram 1987.

F d prästgården.

Lundenskolan

Lunden 45:2

Skolan (kv 69:3) består av sex hus med varierande ålder. Huvudbyggnaden uppfördes 1914 efter ritningar av E Thorburn och utformades i nationalromantisk stil. (Se sid 65.) Källarvåningen är utförd av granit, fasaderna är av mörkt rödbrunt tegel med infärgade fogar och fönstren har smårutsindelning. Karaktäristiska detaljer är de robusta skyddstaken över hörnentréerna.

1926 utökades skolan med en gymnastikbyggnad ritad av E Brihs. Den har 2 hela våningar och materialet är i huvudsak detsamma som på huvudbyggnaden.

1946 uppfördes en tredje skolbyggnad, Nya Lundenskolan. Den placerades utanför den gamla skolgårdens stenmur och utformades med tre sammanbyggda längor i 2–3 våningar. Fasaderna är av gult tegel och har en sparsam dekor i klassicistisk anda bl a taklister med "tandsnitt". Arkitekt för denna byggnad var E Holmdal.

Till skolan hör också en vaktmästarbostad samt ett par byggnader uppförda efter 1960 som inte ingår i bevaringsprogrammet.

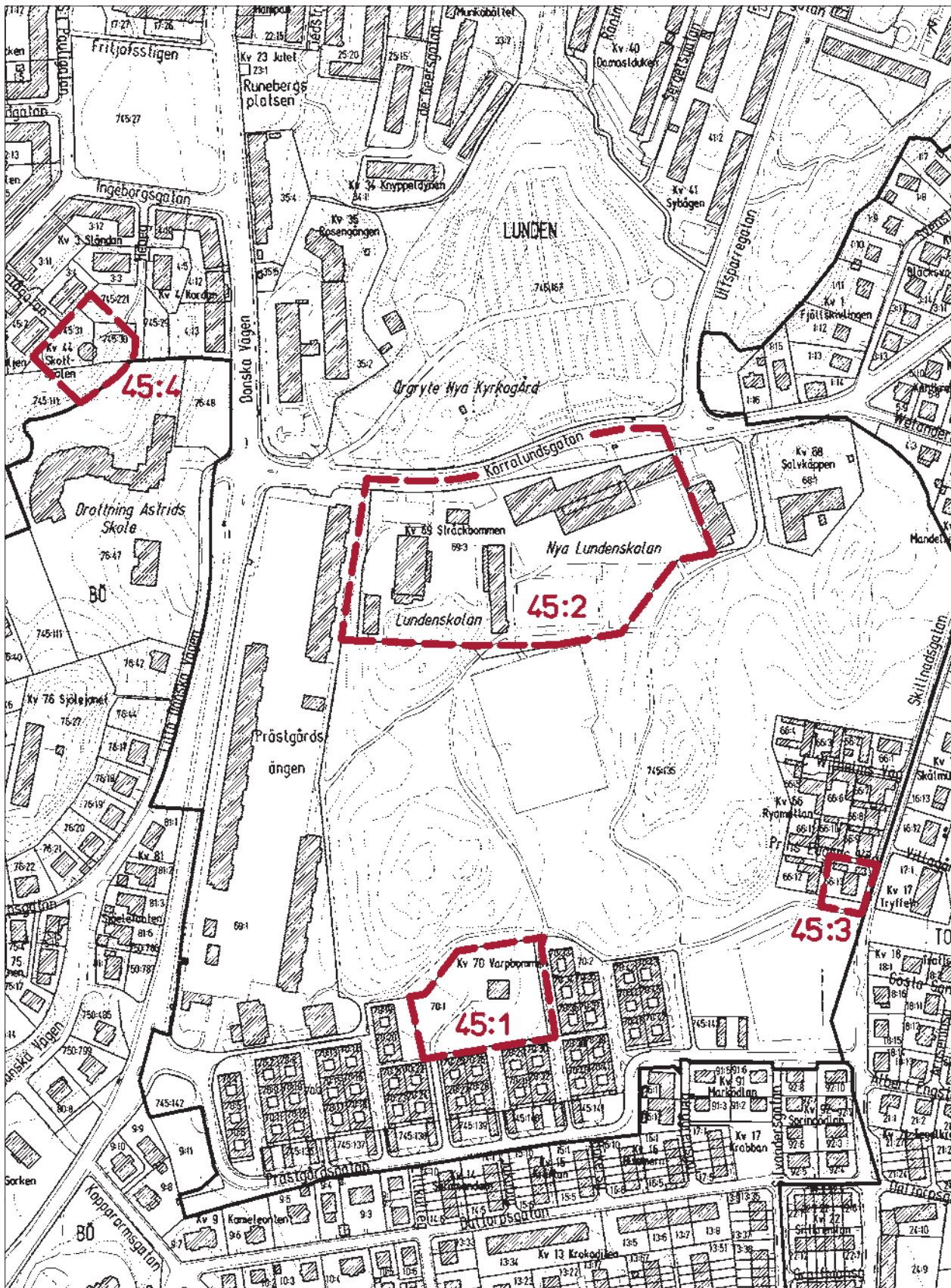
Lundenskolan har en ovanlig kombination av välbevarade byggnader från olika epoker.

Program – skydd

Bevaringsprogram 1987.

"Nya Lundenskolan". Entré från Kärralundsgatan.

Lundens vattentorn, sett från norr. I förgrunden Tåns kyrkogård.

Skillnadsgatan 27. Huvudentrén med ursprungligt glasat vindskydd.

Skillnadsgatan 27

Lunden 45:3

Kvarteret 66 Ryamattan ligger mellan Skillnadsgatan och en park som tillhört egendomen Lunden. Det är ett provhusområde byggt 1949–53. Arkitekten E Friberger, som själv bosatte sig här, planerade området och ritade de enskilda byggnaderna.

Bebyggelsen omfattar 13 enfamiljshus placerade längs två korta säckgator och tätt intill ett parkområde. De uppfördes som elementbyggen av trä med varierande utformning och möjligheter att bygga till.

Ett av husen byggdes i 2 våningar med öppen bottenvåning och fasader klädda med plattor av asbestcement. Övriga var enplansvillor med eller utan källare. De flesta hade papptäckta tak och fasader klädda med stående träpanel.

Husen byggdes samman med plank, loggior m m så att varje tomt fick ett enskilt slutet gårdsutrymme, ett "atrium". Mot gatorna anlades planteringar och på gaveln till E Fribergs hus (66:4) placerades en järnsculptur av Palle Pernevi.

Vissa ombyggnader har gjorts sedan tillkomsten bl a har några fasader i norra delen kläts med nya material.

Skillnadsgatan 27 (kv 66:13) uppfördes enligt ritningar upprättade av E Friberger 1951. Tomten bebyggdes med ett bostadshus i en våning, en loggia och plank som omger en sluten gård. På förgårdsmarken mot gatan placerades ett garage. Bostadshuset utformades i funktionalistisk anda med flackt sadeltak och slät träpanel. Gatufasaden fick en enkel entré och relativt små fönster. Det rymliga vardagsrummet med ett större fönsterparti gav gårdsfasaden en mer öppen karaktär. Inga väsentliga ändringar har gjorts sedan tillkomsten.

Hela kvarteret är ett värdefullt exempel på arkitekten E Fribergers verksamhet och tidens försök att rationalisera småhusbyggandet. *Skillnadsgatan 27 (kv 66:13)* är ett av de mest välbevarade i gruppen.

Program – skydd

Bevaringsprogram 1987: kv 66:13.

Hela kvarteret: se "Övrigt – utanför programmet."

Lundens vattentorn

Lunden 45:4

Vattentornet uppfördes 1930 enligt ritningar av arkitekten E Thorburn som tidigare ritat Lundenskolan. Det tillkom när stadsdelen byggdes ut med en tätare och mer stadsmässig bebyggelse. Vatten pumpades hit upp från en nyanlagd pumpstation i Bagaregården.

Tornet är en cirka 45 meter hög putsad byggnad med åtta sidor. Entrén markeras genom en inåt avfasad omfattning och tornet avslutas uppåt med en kraftig taklist. I nedre delen är hörnen utformade som vägghelare vilka "bär" det övre partiet.

Lundens vattentorn har en omsorgsfullt utformad exteriör och utgör ett viktigt landmärke i stadsbilden.

Program – skydd

Bevaringsprogram 1987.

Övrigt – utanför programmet

Kyrkogårdar

Inom stadsdelen finns två kyrkogårdar. Den äldsta är Tåns kyrkogård (745:27) anlagd 1867. Det är en liten kyrkogård som ligger väster om Danska Vägen. Örgryte nya kyrkogård tillkom 1890 och här fanns ett kapell 1934–85. Kyrkogårdarna skyddas enl KML 4 kap. Kyrkliga kulturminnen.

Läget för kolerakyrkogården som tidigare låg vid S:t Pauligatan är markerat med minnessten.

Provbusområdet vid Skillnadsgatan, kv 66

Hela kvarteret är en miljö som har byggnadshistoriskt värde. (Se sid 68.) Särskilt välbevarade hus finns i södra delen t ex Skillnadsgatan 23–27 som ursprungligen hade en likartad utformning. Området upptas som värdefullt i "Underlag för Energisparplanen" 1980.

Provbusområdets södra del, Skillnadsgatan 23–25.

